

DISSERTATIO
De
**IDEARVM CON-
NEXIONE, EIVSDEM-
QVE EFFECTIBUS,**

Quam
auct. RectorRECTORE MAGNIFICENTISSIMO
auct. SerenissimoSERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO

GVILIELMO HEINRICO

DVCE SAXONIAE, JULIAE, CLIVIAE, MONTIVM,
ANGARIAE WESTPHALIAEQVE &c.

AMPLISSIMI ORDINIS PHILOSO-
PHICI INDVLTivV

IN ACADEMIA JENENSI
publico Eruditorum Examine submitter

PResideESIDE

M. JO. FRIDERIC. WUCHERER

Auctor Respondens

JOHAN. HEINRICVS ROSBACH

Heringa Thuringus

Ad d. XXII. Maii M DCC IX

JENaeÆ, Typis MVLLERIANIS.

VIRIS

Illustri, Praenobilissimis, Excellentissimis, Experientissimis, Consultissimis, Amplissimisque

**Dn. IO. LVDOVICO NEVEN-
HAHN,**

Medicinae Doctore famigeratissimo, Serenissimae Ducis
Saxo-Vinariensis Consiliario splendidissimo, vt & Archia-
tro felicissimo.

Dn. IO. FRIDERICO HÄRTEL,

I. V. Doctore Celeberrimo, & Curiae Prouincialis
Saxonicae Aduocato Ordinario meritissimo,

**Dn. IO. CHRISTOPHORO
NEVENHAHN,**

Notario Caesareo Publico, & Iuris Practico
celebri.

*Patronis, Fautoribus & Cognatis pio ani-
mi cultu prosequendis*

Academicum hoc Specimen
sacrum esse voluit, debuit

M. IO. FRIDERICVS VVUCHERER.

8667 A 7398

Q. D. B. V.

§. I.

Non equidem defuere, qui *Prefatio.*
hanc de connexionione idea- *Argumen-*
rum doctrinam illustrarunt *rum hoc*
ingenii monumentis. *impari suc-*
Obscuriuscule ad ideas perpe- *cessu ha-*
ram connexas respicit Ma- *ctenus per-*
gnus scientiarum restaura- *tractatum*

tor, Baco de Verulamio de augmentis scientia-
rum, Lib. V, cap. IV. p. 139: *Mens humana (cor-*
pore obducta & obscurata) tantum abest, ut
speculo plano aequali & claro similis sit, quod
rerum radios sincere excipiat, & reflectat, ut
potius sit instar speculi incantati, pleni supersti-
tionibus & spectris. Praejudicia hinc oriri pu-
tat, ipsi idola vocata. Superat perspicuitate

A 2

Veru-

Verulamium *Malebranche*, qui de inquirenda veritate, Lib. II. cap. III, p. 116. seq. de vinculo mutuo inter ideas mentis, & vestigia cerebri &c. varia produxit huc pertinentia. Ipse Cartesius dudum ante *Malebranchium*, in tract. de *Passionibus*, P. I. Art. 34 aliisque tractatum aliorum locis, monuit quaedam circa connexionem idearum. Taceo alios, quod aut aequè obscure, aut saltem non tam perspicue tractarunt hanc doctrinam, ac doctissimus Anglus, *Ioan. Lockius de intellectu humano*, Lib. II. cap. XXXIII, p. 161 seq. quem ducem sequimur, suppletes quaedam a tanto viro, studio fortassis praetermissa.

Ex quo ma-
men vbe-
riores
hauriri
possunt
fructus.

§. II. Excusationem argumenti huius, a nobis electi, eo magis impertietur beneuolus lector, quod ad varias quaestiones, difficillimas alias solutu, promta secundum hoc dogma est responsio. Propius itaque ad ipsum negotium aggredimur, & idearum connexionem, cum effectibus, qui multifariam se produnt, ob oculos sistimus tribus membris, quorum primum ideae faciem delineabit, secundum connexionem annectet, & tertium, quales exinde subsequantur effectus, recensabit.

MEM-

MEMBRVM PRIMVM

De

IDEIS SIMPLICITER SPE-
CTATIS.

§. I.

Ideae natura primum se offert ex-
plicanda. Principibus annumeran-
dus *Ioannes Lockius*, in aureo ope-
re, *de intellectu humano*. Cui sub-
iungere licebit, doctissimum *Male-
branchium*, qui in libris, *de veritate inquiren-
da*, ideae naturam sic describit: P. II. Lib. III
cap. I. *Esse, ideam, obiectum immediatum*, (h.
e. quod inter mentem & obiectum materiale
est, & menti intime unitur) *mentis, aut quod ipse
proximum est, dum aliquid percipit*, quod Lib.
II. cap. I. p. 78 ubi de generali idea imaginatio-
nis, & differentia inter sentire & imaginari
(quod utrumque non, nisi ideis intercedenti-
bus concipi potest) disseruit, magis dilucide ex-
plicauit: *Organa sensuum nostrorum tenuibus
constant fibris, quae ad cutem ab vno extremo
terminantur, ab altero vero ad cerebri mediam
usque partem perducuntur, ut fibrae bifariam*

*Idea quid
sit ex men-
te aliorum*

A 3

moue-

moueri possunt, si agitatio ex impressione obiectorum oriatur, in superficiem externam fibrarum neruorum nostrorum & cerebrum pertingat, tum mens sentit, (cujus sensationis mentionem antea, Lib. I. cap. XIII, p. 54. fecerat.) Et iudicat id, quod sentit, intrinsecus positum esse, h. e. obiectum, ut praesens, percipit, sed si fibrae interne tantum agitentur, spirituum animalium, (de quibus Lib. II. c. II. p. 81) cursu, aut alio quopiam modo, tum mens imaginatur, h. e. obiectum ut absens percipit.

Et quid nobis esse videatur.

Nostram vero mentem ut explanemus, ideam dicimus esse vestigium ab externo obiecto, aut per sensoria organa, mediantibus spiritibus animalibus, cerebro impressum, aut ex reflexione ortum, & intellectui communicatum.

Quid in hac descriptione vestigium sibi velit.

§. II. Ideam vestigium appellamus, quo ipso imaginem intelligimus: qua aspecta, homo videt, sentit, cognoscit aliquid: sic, qui palatium conspicit, in eo imago quaedam praesentatur, sistens palatium: qua conspecta, sentitur palatium, atque videtur. Similiter circa alios sensus collegeris. Nota sunt, quae Cartesius hac de re moneat: *Observandum inquit animam nullis imaginibus, ab obiectis ad cere-*

cerebrum misis, egere, ut sentiat, (contra quam communiter philosophi nostri statuunt,) aut, ad minimum, imaginum longe aliter illarum naturam concipiendam esse, quam vulgo fit. Dioptr. cap. IV. p. 68. Prius membrum Cartesianum a vero abhorrere, merito dixerimus: Aduersatur experientiae: quomodo, quaeso, videbis domum eleganter constructam, nisi imaginem admittas animae communicatam. Nec adeo absonum, uti sumit Cartesius, illud est, cum dicit: *Nec alia causa istas fingere eos impulit, nisi quod viderent, mentem nostram efficaciter pictura excitari, ad apprehendendum obiectum illud, quod exhibet.* Ex hoc enim iudicant, *Illam eodem modo excitandam ad apprehendenda ea, quae sensus mouet, per exiguas quasdam imagines in capite nostro delineatas.* Deinde excipere quid videtur: *Sed nobis contra est aduertendum, multa praeter imagines esse, quae cogitationes excitant, ut, e. g. verba & signa nullo modo similia iis quae significant.* Ast enim vero, non aduertit Cartesius, quod verba quoque imagines producant: Concedimus, non similia esse iis, quae significant in se & sua natura, sunt tamen similia, quoad impositio-

ris

nis modum, quatenus ex hominum institutis & pactis significatus impositus est certus. Verba itaque prolata uti producant imagines respondentes hominum impositioni, (quae impositioni menti, ab obiecto quondam externo, tradita est, atque declarata:) ita haec exceptio locum non habet. Interim & ipse Cartesius mitiorem se demum praebet: *Licet concedere possimus, obiecta, quae sentimus, vere in cerebro nostro adumbrari, ad minimum notandum erit, nunquam imaginem omnino similem esse obiecto, quod repraesentat; nam alias nullum inter hoc & illam discrimen foret, sed rudem similitudinem sufficere.* l. c. p. 69. Sic nos Cartesius habebit lubentissime assentientes.

*Vnde hoc
vestigium
oriatur.*

§. III. Pergit nostrae ideae descriptio; & tale appellat vestigium, quod ab *obiecto externo, aut per sensoria organa cerebro imprimatur aut ex reflexione oriatur.* Secuti in eo Lockium sumus: *Supponamus, inquam, mentem esse, prout vulgo dicimus, instar tabulae raseae, omnium characterum, idearum omnium expertem; unde ingens ista idearum multitudo, quas negotiosa hominum phantasia, nullis conclusa limitibus, infinite propemodum in illam depinxit?*

pinxit? unde larga ista rationis & cognitionis
 suppellex? Ad hoc uno verbo respondeo: ab ex-
 perientia: In ea initium est & fundamentum
 omnis nostrae cognitionis. Diuturna nostra ob-
 servatio, quae versatur vel circa externa sen-
 suum obiecta, aut internas istas mentis operatio-
 nes, quas in nobis animadvertimus, omnem co-
 gitandi materiam intellectui suppeditat. Ab
 hisce duobus scientiarum fontibus, omnes, quae
 in nobis sunt, & esse possunt, ideae originem du-
 cunt. vid. de intellectu. hum. Lib. II. cap. I. de ideis
 §. 2. p. 30.

MEMBRUM SECVNDVM
 De
 IDEIS PERPERAM INTER
 SE CONNEXIS.

§. I.

Um imbecillis admodum sit homi-
 nis notitia, relationes, quae sunt in-
 ter res plurimas, perspicere, ipsas
 quae sunt inter rerum relationes,
 ratiociniis dignoscere nequit, hinc
 rerum imagines, perperam inter se plerumque
 connectit, cuiusmodi connexionem doctissi-
 mus

*Origo con-
 nexionis
 perperam
 factae.*

B

mus

mus Lockius, l. c. lib. II, cap. XXXIII p. 161. §. 5
 sic describit: *Saepe ideae, inter quas nulla cog-
 natio est, coniunguntur inter se ita, ut se mutuo
 comitentur, & una in mente compareant.*

*Connexio
 quid sit &
 qualis hic
 intelligen-
 tur.*

§. II. Igitur connexio idearum, prout h.
 l. sumitur, est *consociatio imaginum, ab obiectis
 externis cerebro impressarum, minus iusta.* Fit
 connexio alias inter ideas, habentes cognatio-
 nem quandam: Parentes diligimus atque Prae-
 ceptores, quia \propto diligere lectissimam conne-
 xionem habet cum \propto Parentes atque Praecep-
 tores. Nos ad copulationem eam idearum
 direximus mentem nostram, quae intercedit
 cum ideis, nullam revera & accurate re exami-
 nata cognationem habentibus.

*Quomodo
 fiat, ex
 mente Lo-
 ckii.*

§. III. Fit autem haec connexio, iudice
 Lockio, aut *arbitrio mentis aut casu.* Hunc
*idearum, inquit, complexum, haud ex natura
 sua simul iunctarum mens in se, aut pro arbitrio
 suo aut casu efficit.* Lib. II. cap. XXXIII. §. 6. p.
 161. Causam interim mittit, vel saltem obiter
 tantum attingit, ex qua huiusmodi effectus sit
 deducendus. Nos igitur quibusdam assertio-
 nibus, quarum aliquae remotius huic negotio
 iunctae sunt, aliquae autem propius, funda-
 mentum totius rei delineabimus. §. IV.

§. IV. Assert. I. *Quoduis obiectum exter-
num quandam impresionem in cerebro effi-
cit, & vestigium relinquit quodpiam.*

*Quomodo
ex nostra
sententia
asserioni-
bus de cla-
randa.*

Aspectus hominis formosi imaginem quandam & vestigium in hominis cerebro relinquit. fit hoc mediante organo sensorio. Quid de huiusmodi imaginibus & Cartesii sententia habendum sit, supra iam monuimus.

Assert. II. *Quo maior fit impresio, eo ma-
iora fiunt vestigia cerebro impressa.*

Producit autem impresionem maiorem omnis res solita maior, cuiuscunque generis. Mariti obitus maiora aperit cerebri vestigia, quam cognati: quia res est insolita magis. Tempesta maior imprimat ideas patentiores minori tempestate: Insculpunt quippe spiritus animales, vehementer agitati vehementia atque maiora vestigia.

Assertio III. *Quo minor fit impresio, eo minus oritur vestigium.*

Minorem impresionem excitant, res quotidie occurrentes, & quae solitis non maiores, ut studiosus in academia frequenti non producit impresionem maiorem, licet aliis in locis, ubi minor est copia studiosorum. Bene hinc Malebranche iudicat, de inquirenda Veritate: *Quo altius insculpsent spiritus animales vestigia in cerebro, eo viuidius res imaginamur*, Lib. II. P. II. cap. II. p. 114. Ut & *Quo distinctiora & grandiora sunt vestigia spirituum*

animalium, quae sunt ipsa imaginum lineamenta, eo fortius & distinctius mens obiectum imaginatur.
cap. I. p. 79. sequitur exinde

Affertio IV. Quo distinctiora sunt vestigia eo facilius inveniunt spiritus animales eadem, vel obiecto eodem repraesentato, vel non repraesentato.

Ambitiosus, cui contumelia illata fuit, saepissime cogitat de eadem. Aperuerat vestigium insigne contumelia, quid mirum, si idem facile vestigium a spiritibus iterum reperitur. Quo reperto, eadem sese iterum exhibent cogitationes. Contra, quo obscuriora eadem sunt, obscuriorem eo reddunt cognitionem: Phlegmaticus ob humores in cerebro abundantes facile impressionem experitur, sed non distinctiorem vii sanguineus. Deinde spiritus animales viam semel consuetam saepius ingrediuntur, quod Anglus iste, de intellectu humano, p. 161. seq. asserit: *E consuetudine & exercitatione habitus cogitativi haud secus in mente, quam in voluntate recognoscitur, & in corpore locomotivi nascuntur. Spiritus enim animales concitati, cursum semel consuetum retinent, ac proinde eadem rerum imagines iis obiciuntur.* Ex hac doctrina quaestionem, cur simpliciores Christiani, Deum sibi materialem plerumque imaginantur, resolues. Quia nil vere nisi materiale a pueris observatur, conceptus quoque infantibus de Deo materiales imprimuntur, nugis variis ad hunc

hunc finem adhibitis. Et Malebranche senum errores inuincibiles affirmans, l. c. p. 112 dicit: *Non possumus quicquam addiscere, nisi in id attentionem dirigamus, iam autem ad res attendere non possumus, nisi eas imaginemur; Hinc necesse est, ut quaedam cerebri partes inflectantur. Si igitur fibrae cerebri tantillum obduruerint, nullam inclinationem, nullosque motus potuerunt admittere, praeter eos, quibus iam assueuerunt.*

Affert. V. Quae vestigia semel notabiliter sunt coniunctim impressa, ea coniunctim iterum apparere solent.

Identitas temporis in causa est effectus huius obseruati: quae enim vestigia sunt huiusmodi & aperta, eadem ab intellectu quasi introspiciuntur: quae autem sunt conclusa, a spiritibus non, nisi vehementer agitatae possunt & debent attingi pateque fieri.

Affert. VI. Alia est associatio in hoc, alia in isto homine.

Diuersa quippe est constitutio fibrarum cerebri, si exactissime eandem introspicere velis: calidius temperamentum subtiliores reddit spiritus, & cerebri ad vestigia accurate suscipienda magis idoneum, frigido ac humoribus nimium scaturiente: Sic avarus senex non tangitur miseria hominis, in iuvene, licet auaro, maiorem deprehendes facilitatem ad commotionem sustinendam.

Affert. VII. *Anima cum corpore est artissime unita, & vestigia cerebro impressa immediate intuetur.*

Copulatam artissime animam esse cum corpore, vix dubitaueris, modo perpendas accuratius, quae corpori accidunt, percipi statim ab anima, & corporis aegri symptomata eidem communicari impedireque, quo minus rite suis inuigilare functionibus possit.

Affertio VIII. *Simul atque anima intuetur vestigia, statim intelligit, quae ab his praesentantur, ea tamen sub conditione, ut res relinquens vestigium, fuerit antea exposita intellectui.*

Studio diximus: modo res relinquens vestigium fuerit antea exposita intellectui. Nisi enim hoc factum supponatur, frustra vestigium ab anima intelligi reputabis. Finge, elephantem in cerebro eius, qui nunquam huiusmodi animal viderit nec nominare audiverit, satis sensibile ciere vestigium, hinc anima nondum sciet & cognoscer quid sit elephas, addatur necesse est explanatio. Quae aut ex sola scriptoris perspicua declaratione, aut ex verbis iunctis cum oculari demonstratione, potest hauriri atque debet. Confer Malebranche l. c. Lib. II. cap. I. p. 79: *Quotiescunque, inquam, in ista cerebri parte in quam nervi cocum, motus excitatur, & ordinem fibrarum perturbat, toties quoque in mente fit perceptio.*

Affer-

Affertio IX. *Eo autem percipit maiori cum attentione anima expositionem obiecti impressæ factam, quo acceptius est sibi obiectum expositum atque utilius.*

Sic ad discursum quendam moralem homo vere sapiens maiori cum attentione attendit, quam ad rem aliam magis vulgarem sibi impressam: ex qua tanta sibi utilitas non accedit.

Affertio X. *Quo autem viuidius anima semel attendit, eo facilius alio tempore sistit sibi rursus eadem vestigia, quæ alias sistebantur: Iisdem vestigiis præsentibus, anima simul intelligit quæ alias simul fuere intellecta.*

Anima spiritus animales omnino mouere potest, & dirigere eo, vt eruantur, quæ antea adfuerunt vestigia: modo eruere eadem intenderit anima. Nemo quippe animæ in corpus operationes negauerit.

MEMBRVM TERTIVM

§. I.

Sus se exerit plane eximius in deducendis quaestionibus, quas alia ratione vix resolues. *Vsus huius doctrinae.*

Con-

Confectarium I.

Quomodo Idololatria fuerit primitus orta?

Idololatria quomodo primitus orta.

R. Maimonides de idololatria ita scribit: *Animi sapientum inquebant, Deus creauit stellas & sphaeras istas ad regendum mundum, easque in sublimi posuit & honoris participes fecit, & illis ministris utitur, merito profecto laudemus eas atque extollamus, & honorem iis impertiamur. Haec voluntas ipsius Dei est, ut magnificemus & veneremur, quemcumque ille euexit, & honore affecit. Perinde ac rex ministros suos honoratos vult: qui honor est ipsius Regis (ex editione Dionysii Vossii, cum interpretatione latina & notis. p. 1. & 2.)* Accedit alius locus ex eodem Maimonide: *Aggressi sunt homines facere simulacra in templis, quia pseudo. Prophetae Dei iactabant mandatum, ad stellas colendum: & sacerdotes prospera quaeque ex illo cultu promittebant. Observationem Vossii hac in re elegantissimam iudicamus, qua antiquitus statuas dicit fuisse nullas: cum vero plebs, quod non videret, nec existere crederet, populi rectores assumpsisse symbola, solem, stellas &c. hisque sensibilibus signis Deum coli iussisse. Plebs demum imperita non amplius symbola sed ipsum Deum (esse) iudicauit.* de idololatria Lib. IX. cap. IV. p. 444. Nos rationes horum destruere nolumus: obseruantes tantummodo, deduci hanc rem posse ex connexionione idearum. Superioritatem quandam fere agnoscunt homines: eamque proclius sunt assumere, quam maxime sibi proficuum reputauerint.

uerint. Aliae igitur gentes stellas, solem elegere, aliae pecudes tanquam idola: connectebant ita homines *in* utile esse cum, *in* Numen esse: *in* splendidum esse cum Numine; qua connexionem idearum perperam facta lapsi sunt. Supponimus interea, perturbationem animi, in miseris his hominibus, variis ex causis ortam, praecessisse. Vix alioqui tam funestus erat effectus secuturus: Faciunt ad illustrationem huius negotii, Baconi de Verulamio aliorumque meditationes: *Thus* *&* nitrosi odores, quales in sacrificiis adhiberi solent, dicuntur intoxicare cerebrum *&* homines reddere deuotos, inducenda moestitiae speciem *&* contristationem spirituum, eosque (num. 930.) condensare, ut facultatibus perturbatis impostores voluntatem suam explerent. l. c. pag. 953. num. 932. Adnuit Anton van Dale: Sacerdotes tum Graecorum tum aliorum populorum, quicquid stultae multitudini aut admirationi aut terrori esse poterat, libenter confingebant, de orig. & progressu idolol. pag. 54.

Confectarium II.

Quibus modis confirmati fuerint atque roborati miseri homines in cultu idololatratico.

Vossius de idololatria, Aegyptios dicit serpentum, draconem figuris Deos repraesentasse: ut Deorum ita velocitatem, sapientiam, prouidentiam delinearent. p. 453. Consentit eruditissimus Anton van Dale, cum ideo ritus a Sacerdotibus fuisse putat

Idololatriae confirmatio.

C

intro-

introducitos, vt sic commodius populum sub superstitionis iugo, sibi maxime proficuo detinerent. Nostra sententia est: Omnem in id Sacerdotes impendisse operam, vt, quae semel erat excitata, conseruaretur idearum connexio peruersa. Id quod euenire vix poterat, nisi roborata perturbatione, cumque in finem adsumta specie externa humana, aliarumque rerum, quae utilitatem videbantur promittere. Quicquid enim utile est, cum eo coniungi anima cupit atque uniri. Ducitur imprimis utilitatibus plebs imperita, conf. Baco de Verulam. qui de Magis affirmat, quod *imagines cereas & similia adhibuerim, paulatim liquefcentia, aut alia fumo sepulta, sensim putrescentia &c.* In sylua syluar. p. 958. n. 949. Et Vossius de idololatr. p. 453.

Abbeismi origo.

Consectar. III.

Hinc Atheismum deriuabis.

Mira res videbitur multis: cum & idololatriam collegerimus ex dogmate nostro. At res adeo rara non est, vt ex idololatria labantur homines in atheismum; vbi enim se sentit, cultu imaginum deceptum homo idololatriae hucusque mancipatus, credet demum nihil esse in hoc mundo nisi vacuum immensum. Scrutati sunt varii variis modis, iique homines eruditissimi, atheismum. B. Spizelius ad superbiam, praeceptores impios, libros nefandos &c. prouocauit tanquam causas: Scrui

Scrutin. atheismi, p. 50. seq. confer Parckeri di-
 sput. de Deo; aliosque. Solui hanc quaestionem
 posse sumus persuasi, si cum his eruditis ad phi-
 lautiam hominum confugiamus. Atheismi a-
 matores, vt litare eo melius queant cupiditati-
 bus, vellent vt nihil existeret quod frenum sibi
 iniiceret, aut poenas saltem atrocissimas impo-
 neret, nisi ductum supremi Numinis sequerentur.
 Tò velle hoc, vt non existeret Numen, nondum ad
 atheismi originem sufficeret, nisi & confusio di-
 uinae existentiae cum essentia intercederet ad hoc
 argumentum pestilentissimum pelliciens: Tibi
 esset commodum & cupiditatibus naturalibus con-
 gruum admodum, non existere Numen, neque
 comprehendis eius, quod dicitur existere, Numinis
 essentiam. Ergo plane non existet. En funestis-
 simum effectum connexionis idearum. Nec ideo
 excludimus Baconi de Verulamio sententiam, qui
 physices neglectum dicit in causa fuisse. *In inte-
 rioribus rerum* pag. 1165. Conferri potest doctissi-
 mus Parckerus, merito statuens, quod Epicureae
 philosophiae sectatores vix eo progressi essent, nisi
 Socrates, relicta physiologia, nouam induxisset
 philosophandi rationem, moralem. Namque con-
 iungenda sunt, physica cum moralibus, si officio
 sapientis fungi velis, in Disp. de Deo prima.

Consectar. IV.

*Hinc haeretici sunt tenaces opinionum sen-
 tentiarumque.*

*Haeretico-
 rum tena-
 citas hinc
 patet.*

Decipiuntur opinionum tenacitate haeresiarchae pariter atque horum asseclae. Vexat doctores ambitio, qua, quicquid proferunt, singulare credunt esse debere, & alienissimum ab haecenus recepta opinione, siue re vera sint instructi ratione solida siue minus. Quare & eligunt sententiam novam eamque sumunt defendendam, siue solidi quid ab orthodoxis afferatur, siue minus. Eaque facta electio, occoecat & iudicium, ut quod ab orthodoxis defenditur, stupidum, miserum, mutilum atque mancum videatur, vel saltem ex assumta semel hypothesei defendi credat. Sic quod hominem huiusmodi traxit in perniciem, aliis perniciem causam extare sibi firmiter persuadet. En connexionem idearum inter *verum esse* & *singulare esse*: inter *singulare esse* & *vulgare stupidumque esse aliorum*. Asseclae e contra firmiter adherent doctorum assertis: quia *sentire doctoris* & *verum esse*, *sentire totius ecclesiae* & *utile esse saluque tranquillo conueniens* coniungunt perperam.

Luctae
carnis &
spiritus aemulatio.

Consectar. V.

Lucta rationis & appetitus pro pugna carnis & spiritus haberi solet.

Ita sese decipiunt Christianorum multi: iis enim ex merae rationis ductu quid auersantibus, sedet subinde sententia alte reposita, se renatos esse, criteriumque habere, quo superbiant Dei filii: examinata autem accuratius tota re, quicquid suscepe-

ſceperunt, ex ratione factum eſt, non Spiritus S. gratia dirigente. Ad eam, quae in his datur idearum connexionem quod attinet, ex philautia oriri videtur. Copulant auerſationem a malo, ductu rationis datam, cum auerſatione ex ſpiritus gratia proficiſcente: quam vltimam ſibi falſo concipiunt.

Conſectarium VI.

Ad occurſum hominis, qui intulit alias iniuriam, reconciliati nobis, ſemper aderit memoria iniuriarum nobis illatarum.

*Iniuria-
rum me-
moria ſi-
bitanea.*

Contingit hoc quorumvis temperamentorum hominibus: phlegmaticis quoque licet leuiori modo. Aperit nempe obiectum idem eadem cerebri veſtigia quae antea diſtincte ſunt impreſſa, ob praefens ingratum, vehementer impreſſum: quibus ab anima conſpectis, eaſdem iterum fouet cogitationes, quas antea.

Conſectar. VII.

Spectra ac tenebras habere commercium, opinatur nonnunquam & homo, alioqui ſapiens.

*Spectro-
rum cum
tenebris
commer-
cium.*

Idea pueris ſtatim atque infantibus imprimitur, ac ſi intercedat commercium inter tenebras ac ſpectra. Quare adultiores facti tenebrisque obuerſantibus, eadem ſemper idea recurrit, quam alias fortiter impreſſerunt, & aetatis primae annis. Recurrit ideo quia anima, quod videtur damnatum allaturum, amoliri a ſe: uti e contra ſeſe

iungere cupit ei quod vtilitatem secum trahere videbatur.

Consectar. VIII.

Librorum
censura
saepius
fallit.

Eruditorum &c. de aliis iudicium inde saepius fallit.

Doctissimi viri, cum auctores, quinam aliis anteferendi, commendant, omni suspicione & praediciis vacare sancte sibi pollicentur, grauiter aliquando hallucinantur. Connectunt quippe ideam viri quem suspectum esse ab aliis quondam audierant, cum idea huius istiusue operis: & hac opinione occupati, ne quidem dignum iudicant opus, cui examinando debeat inuigilari.

Consectar. IX.

Alios car-
pere volu-
pe multis
est.

Actiones aliorum vitii accusamus nostras non item.

Hominem finge, qui actiones aliorum perstringat acriter, licet eadem plane ratione hallucinetur saepius. Nempe spirituum animalium cursus confuetus impedit animam, quo minus rite recteque iudicare possit. Hinc semper suas actiones laudat, aliorum vituperat. Obiectum praeterea, quod nos censurae obnoxios reddit aliorum, a nobis sensibus attingi solet minime. quamobrem nostra, aliis statim obuia, nos latent nonnunquam.

Consectar. X.

Inclinatio
ad studia
vel a ver-
satio eo-
rundem,

Animus exinde aut versus studia fertur, aut abhorret ab iisdem. Filius

Filius inhiare studiis parentis solet, quod aut honores aut alia commoda patri ex istis enata essent certus est: E contrario aliorum generis diuersa studia, studio huic opposita, auersari. Puerum saepius praeceptoris acerbitas a studiis absterret: & quoties haec, cumque iis cognata vel aduultus reuocat in animum, toties simul comparet orbilii asperitas. Quae facit, vt alto supercilio contemnat studia.

Consectar. XI.

Dolor maternus aliquando imbaeret pertinacissime.

Dolor fere immutabilis.

Mater ob subitanam filii, bene morati, & aetate prouecti mortem dolore afficitur, dum uiuit ferme inexorabili. Feruntur aliqui indignatione in foeminam huiusmodi, eamque incusant impietatis. Lenius iudicabunt, qui matrem naturali amoris vinculo cum defuncto fuisse olim coniunctam pensitauerint, inque hunc, a Deo, spem collocasse. Quae spe, quae alta egit vestigia in cerebro, cum cecidisse videt: Subinde repetunt spiritus animales meatus distincte apertos. Quibus apertis anima iterum hos intuetur, & quae significant cognoscit: siue velit, siue minus. Repetuntur autem eo usque hi spirituum cursus, & animae contemplatio, dum longinquitate temporis, vel vera in Numinis auxilio fiducia delera fuerint saepius nominata vestigia.

§. II. Multa hic circa modum emendandae con-

dae connexionis eiusmodi moueri possent, quae paucis accipe. Quasuis putamus actiones sedulo inquirendas, relationesque quae inter ideas intercedunt: quae coniungendae sunt relationes coniungantur, quae autem seiungendae seiungantur. Naturali dicis vinculo constrictae ideae quaedam sunt, vt compareant siue velim siue minus. Certum quidem hoc est. ast seria rerum, vt in se sunt, consideratio superabit vel impressionem vehementer factam, & peruersam destruet connexionem idearum. Non negamus tamen ex studio moralium emendandam esse antea philautiam, eius saltem dominium: cui emendandae praescribere regulas, nostra non fert institui ratio. Ceterum lectorem rogamus, vt pauca, quae seruauius, magnis viris praeuentibus, vocabula, non adeo ex antiquae puraeque latinitatis scriniis depromta, velit aequi bonique consulere: cum ea, ad res breuibus exprimendas, visa fuerint apta admodum.

S. D. G.

ULB Halle
003 620 00X
3

Sb.

VJ
17

DISSERTATIO
De
**IDEARVM CON-
NEXIONE, EIVSDEM-
QVE EFFECTIBUS,**

Quam
abdu RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
-aid SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
GVILIELMO HEINRICO
DVCE SAXONIAE, JULIAE, CLIVIAE, MONTIVM,
ANGARIAE WESTPHALIAE QVE &c
*AMPLISSIMI ORDINIS PHILOSO-
PHICI INDVLTV*
IN ACADEMIA JENENSI
publico Eruditorum Examine submittet

PRÆSIDE
M. JO. FRIDERIC. WUCHERER
Auctor Respondens
JOHAN. HEINRICVS ROSBACH
Heringa Thuringus

Ad d. XXII. Maii M DCC IX

JENÆ, Typis MVLLERIANIS.

Farbkarte #13

B.I.G.